

22.9.2020

VN/8871/2019

Sote-lausunto

Sisällys

Lakiin tehtävä muutoksia – tai jätettävä uudistus tekemättä	2
1. Päijät-Hämeen Yrittäjien lausunto perustuu palveluntuottajien kokemukseen, sekä Suomen Yrittäjien näkemykseen	2
2. Monituottajuutta tarvitaan – esitys ei tätä tunnista	2
3. Yksityiset palveluntuottajat unohdettu valmistelussa – vaikutusarviointi puutteellinen	3
4. Esitys on ristiriidassa asetettujen tavoitteiden kanssa	3
5. Sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen ja tuottaminen eriytettävä	3
6. Maaseudun palvelutarjonta turvattu - kilpailu- ja sivutoimikiellot poistettava	4
7. Kustannuslaskennan vertailukelpoinen malli tulee olla lähtökohtana	4
8. Valintaoikeus pitää mahdollistaa	4
9. Palvelusetelit velvoittavaksi, henkilökohtainen budjetti hyvä väline	5

Lakiin tehtävä muutoksia – tai jätettävä uudistus tekemättä

Sote-uudistus on suomalaisten hyvinvointipalveluiden laatuun, saatavuuteen, alueelliseen tasa-arvoon ja sote-toimialan kehittymiseen pitkällä aikavälillä huomattavan paljon vaikuttava lakiesitys. Lain vaikutukset saattavat kestää vuosikymmeniä, joten on tärkeää, että lakiesitystä muutetaan niin, että se huomioi paremmin uudistukselle asetetut tavoitteet, vastaa ihmisten muuttuviin palvelutarpeisiin, ottaa huomioon huomattavasti paremmin eri palveluntuottajat sekä palvelutuotantoon tosiasiallisesti käytävissä olevat julkisen- ja yksityisen puolen henkilöresurssit.

Päijät-Hämeen Yrittäjien mielestä esitykseen tulee tehdä merkittävästi muutoksia, jotta uudistuksen tavoitteet toteutuvat. Muussa tapauksessa koko uudistus on syytä jättää tekemättä tässä muodossaan.

1. Päijät-Hämeen Yrittäjien lausunto perustuu palveluntuottajien kokemukseen, sekä Suomen Yrittäjien näkemykseen

Suomen Yrittäjät edustaa 115 000 yritystä, joista noin 3 500 on sote-alan yrityksiä. Lisäksi järjestöömme kuuluu kymmenen sotehy-toimialajärjestöä, joilla on tuhansia jäsenyrityksiä.

2. Monituottajuutta tarvitaan – esitys ei tätä tunnista

Osaavien sote-ammattilaisten tarve kasvaa tulevaisuudessa, joten on selvää, että kaikkia toimijoita tarvitaan. Suomalaisten palvelut voidaan turvata vain hyödyntämällä myös yritysten tarjoamia resursseja ja palveluita sekä ottamalla yritykset mukaan alan kehittämistyöhön.

Hallituksen esitysluonnoksessa korostuu pääsääntöisesti julkisen palvelutuotannon ja sen rahoittamiseen liittyvät uudistukset - toimintaympäristön ja ihmisten palvelutarpeiden muutoksia ei tunnisteta (esimerkiksi saavutettavuus, odotusajat, paikallisten yritysten mukanaolo, laadun paraneminen).

Palveluiden järjestämistä vastaavien tahon (tulevaisuudessa sote-maakunta) on otettava vastuu myös toimintaympäristön ja markkinoiden kehittämisestä. Ei riitä, että maakunta vain kehittää markkinoita. Maakunnan on tarvittaessa luotava markkinat, ylläpidettävä markkinoita, ylläpidettävä aitoa vuoropuhelua markkinatoimijoiden kanssa ja kehitettävä markkinoita yhteistyössä monituottajapohjaisessa ympäristössä.

Pk-yrittäjyydellä ja paikallisuudella on tärkeä rooli lähipalveluiden turvaajina. Sen pitää näkyä myös sote-maakuntien palvelustrategioissa. Alueen kunnat ja alan yksityiset toimijat ovat keskeisiä sidosryhmiä.

3. Yksityiset palveluntuottajat unohdettu valmistelussa – vaikutusarviointi puutteellinen

Esityksen suurin ongelma palveluiden kehittymisen ja alan palvelumarkkinoiden kannalta on julkisen tuotannon hyvin vahva ensisijaisuus. Lakiluonnoksissa yritysten rooli näkyy heikosti – pitkällä aikavälillä vain vähän edes täydentävänä toimijana. Yritykset pääsevät mukaan heikosti: enintään menestymällä raskaassa julkisessa hankinnassa, mikä usein suosii suuria yrityksiä. Mikro ja pk-yrityksiä helpottavat välineet kuten monituottajamalli, palvelusetelit ja henkilökohtaiset budjetit loistavat poissaolollaan: Ne jäävät sote-maakunnan oman yrittäjyysmyönteisyyden varaan tai terveyden edistämisen osalta kuntien päätettäviksi.

Yritysten paitsiota kuvaa se, että yritysvaikutusten arviointi on lakiluonnoksissa toteutettu erittäin puutteellisesti. Esitys ei tunnista monipuolista, paikallista palvelutuotantoa, työllisyyttä ja elinvoimaa ylläpitäviä pk-yrityksiä. Hallituksen lopullisessa esityksessä tulee arvioida vaikutukset 18 000 alan yritykselle ja niiden henkilökunnalle.

4. Esitys on ristiriidassa asetettujen tavoitteiden kanssa

Hallituksen esitys ei sisällä riittävästi kannusteita palvelujärjestelmän monipuoliseen kehittämiseen ja uudistamiseen. Siinä ei myöskään ole havaittavissa konkreettisia keinoja sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Esimerkiksi esityksen taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset ovat sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden vastaisia. Yritysvaikutusten arviointi on jätetty käytännössä kokonaan tekemättä ja näin se ei vastaa yhteiskunnallisten muutosten haasteisiin eikä turvaa ammattitaitoisen työvoiman saantia.

Yksipuolinen panostus julkisen tuotannon resursoinnissa lopputulos johtanee ylikapasiteettiin. Pienten palveluntuottajien palveluksessa olevien sotehy-osaajien tarjoamat resurssit jäävät hyödyntämättä. Tämä johtaa siihen, että paikallinen palveluverkosto kuihtuu ja sen seurauksena saatavuus heikkenee erityisesti maaseudulla.

5. Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen ja tuottaminen eriytettävä

Päijät-Hämeen Yrittäjät pitää tärkeänä, että maakunnan oikeus ja velvoite erottaa järjestäminen ja tuottaminen on lakiluonnoksissa selkeä ja kiistaton.

Vain palvelutuotannon tilaajan ja tuottajan eriyttäminen luo tilanteen, jossa kaikki tuottajat toimivat samoin ehdoin ja niiden toimintaa valvotaan samalla tavalla. Tuottajien välinen kilvoittelu jalostaa ja kannustaa tuottamaan palvelut laadukkaasti.

6. Maaseudun palvelutarjonta turvatta - kilpailu- ja sivutoimikiellot poistettava

Sote-ammattilaisia ei saa kilpailukielloin tai sivutoimikielloin pakottaa työskentelemään ainostaan julkisella sektorilla, vaan heidän on halutessaan voitava tehdä työtä/alihankintaa myös yrityksille.

Valitettava suuntaus on, että julkisen hankinnan kilpailutuksen ja palvelusetelituottajaksi pääsemisen ehtona tms. on, ettei yritys saa palvelutuotannossaan käyttää resurssia, joka on työsuhteessa julkiseen sote-järjestäjään. Tämä suosii suuria palvelutarjoajia, joilla on omia erityisasiantuntijoita. Jotta pienet yritykset voivat olla mukana, niiden on voitava hyödyntää alueella olevia ammattilaisia. Tämä mahdollistaa monipuolisemman työmarkkinan myös näille sote-ammattilaisille ja turvaa palveluiden paremman saavutettavuuden.

7. Kustannuslaskennan vertailukelpoinen malli tulee olla lähtökohtana

Maakuntien sote-tuotantoa pitää voida vertailla.

Päijät-Hämeen Yrittäjät edellyttää, että sote-tuotannon kustannukset pystytään laskemaan ja todentamaan vertailukelpoisesti.

Yhteisen läpinäkyvän kustannuslaskennan hyötynä olisi tieto saman palvelun tuottamisen kustannuksista yhteiskunnalle. Kun tiedetään kyseisen palvelun julkisen sektorin oman tuotannon kustannukset, on palveluseleiden arvot määriteltävissä oikein. Nykyisin ongelmana on alimitoitettujen palveluseleiden arvot.

8. Valintaoikeus pitää mahdollistaa

Lakiesitys ei lähtökohtaisesti tunnista terveydenhuollon asiakkaan valintaoikeutta, jossa tämä voisi valita palvelutarpeensa yksityisten- tai julkisten palvelutuottajien välillä. Tämä valintaoikeus pitää mahdollistaa.

Valintaoikeuden voi katsoa olevan osa sote-järjestämislain 4§:n 1. momenttiin sisältyvää kirjausta "Sosiaali- ja terveydenhuolto on suunniteltava ja toteutettava sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisina kuin asiakkaiden tarve sote-maakunnassa edellyttää.

Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä sote-maakunnan väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita.”

9. Palvelusetelit velvoittavaksi, henkilökohtainen budjetti hyvä väline

Sote-järjestämislakiin tarvitaan palvelusetelin roolia vahvistava kirjaus.

Päijät-Hämeen Yrittäjät esittävät asiakkaan oikeutta valita palveluntarjoaja ja tätä vahvistetaan tekemällä palvelusetelistä asteittain subjektiivinen oikeus – aloittaen perustason palveluista sekä terveyden edistämiseen liittyvistä ehkäisevistä- ja hyvinvointipalveluista. Myös henkilökohtaisen budjetoinnin mallia ja sen käyttöönottoa tulee edistää. Näitä pitää vahvistaa sotelakiesityksessä.

Osaavaa sote-henkilöstöä ei ole vapaana, vaan työssä julkisella sektorilla, yrityksissä, järjestöissä taikka itse yrittäjinä. Jotta suomalaiset pääsevät palveluihin, pitää laissa olla kannustin monituottajamalliin ja asiakkaan oikeuteen valita palveluntarjoajansa. Kokemukset kertoivat, että keskeisin syy miksi asiakas on valinnut yksityisen palveluntuottajan, liittyi palvelun saatavuuteen.

Kunnioitavasti

Päijät-Hämeen Yrittäjät

Tiina Wangel
puheenjohtaja

Heta Vihervirta-Vuontelo
toimitusjohtaja